Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (nionde avdelningen)

den 11 juli 2024*

”Begäran om förhandsavgörande – Skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter – Förordning (EU) 2016/679 – Artikel 2.2 c – Tillämpningsområde – Undantag – Verksamhet av rent privat natur eller som har samband med en fysisk persons hushåll – Artikel 4.7 – Personuppgiftsansvarig – Tidigare god man som utövat sin funktion inom ramen för sin yrkesverksamhet – Artikel 15 – Rätten för en person ställd under godmanskap att få ta del av personuppgifter som samlats in av en tidigare god man inom ramen för dennes uppdrag”

I mål C-461/22,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Landgericht Hannover (Regionala domstolen i Hannover, Tyskland) genom beslut av den 28 juni 2022, som inkom till domstolen den 12 juli 2022, i målet

MK

mot

WB,

meddelar

DOMSTOLEN (nionde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden O. Spineanu-Matei samt domarna J.-C. Bonichot och L.S. Rossi (referent),

generaladvokat: M.P. Pikamäe,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– Europeiska kommissionen, genom A. Bouchagiar, F. Erlbacher och H. Kranenborg, samtliga i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: tyska.

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 4.7 och artikel 15 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) (EUT L 119, 2016, s. 1) (nedan kallad dataskyddsförordningen).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan å ena sidan MK, en fysisk person med hemvist i Tyskland som är ställd under godmanskap, och å den andra sidan WB, som tidigare var MK:s gode man. Målet rör tillgång till personuppgifter och information som WB insamlat inom ramen för sitt uppdrag som god man.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 Skäl 18 i dataskyddsförordningen har följande lydelse:

”Denna förordning är inte tillämplig på fysiska personers behandling av personuppgifter som ett led i verksamhet som är helt och hållet privat eller har samband med personens hushåll och därmed saknar koppling till yrkes- eller affärsmässig verksamhet. Privat verksamhet eller verksamhet som har samband med hushållet kan omfatta korrespondens och innehav av adresser, aktivitet i sociala nätverk och internetverksamhet i samband med sådan verksamhet. Denna förordning är dock tillämplig på personuppgiftsansvariga eller personuppgiftsbiträden som tillhandahåller utrustning för behandling av personuppgifter för sådan privat verksamhet eller hushållsverksamhet.”

4 I artikel 2 i denna förordning, med rubriken ”Materiellt tillämpningsområde”, föreskrivs följande:

”1. Denna förordning ska tillämpas på sådan behandling av personuppgifter som helt eller delvis företas på automatisk väg samt på annan behandling än automatisk av personuppgifter som ingår i eller kommer att ingå i ett register.

2. Denna förordning ska inte tillämpas på behandling av personuppgifter som

…

c) en fysisk person utför som ett led i verksamhet av rent privat natur eller som har samband med hans eller hennes hushåll,

…”

5 I artikel 4 i förordningen med rubriken ”Definitioner” föreskrivs följande:

”I denna förordning avses med

…

7) personuppgiftsansvarig en fysisk eller juridisk person, offentlig myndighet, institution eller annat organ som ensamt eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen och medlen för behandlingen av personuppgifter; om ändamålen och medlen för behandlingen bestäms av unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt kan den personuppgiftsansvarige eller de särskilda kriterierna för hur denne ska utses föreskrivas i unionsrätten eller i medlemsstaternas nationella rätt,

…”

6 I artikel 15 i dataskyddsförordningen, med rubriken ”Den registrerades rätt till tillgång”, fastställs följande:

”1. Den registrerade ska ha rätt att av den personuppgiftsansvarige få bekräftelse på huruvida personuppgifter som rör honom eller henne håller på att behandlas och i så fall få tillgång till personuppgifterna och följande information:

…

3. Den personuppgiftsansvarige ska förse den registrerade med en kopia av de personuppgifter som är under behandling. …

…”

Tysk rätt

7 I 1896 § stycke 1 första meningen Bürgerliches Gesetzbuch (civillagen), i den version som publicerades den 2 januari 2002 (BGBl. 2002 I, s. 42) (nedan kallad BGB), föreskrivs att om en myndig person på grund av psykisk sjukdom eller ett fysiskt, mentalt eller psykiskt funktionshinder helt eller delvis är oförmögen att sköta sina egna angelägenheter ska behörig domstol på ansökan av personen eller på eget initiativ förordna en god man för honom eller henne.

8 Enligt 1897 § stycke 1 BGB, ska behörig domstol som god man utse en fysisk person som är lämpad att i rättsligt hänseende sköta huvudmannens angelägenheter och bistå denne personligen. I punkt 6 föreskrivs att en person som tjänstgör som god man inom ramen för sin yrkesverksamhet endast får utses till god man om det inte finns någon annan person som är beredd att utöva uppdraget som god man på frivillig basis.

9 Enligt 1902 § BGB företräder den gode mannen huvudmannen inom ramen för sina uppdrag i och utanför domstol.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

10 WB, som är en tysk advokat och ingår i MK:s personliga krets, utsågs av en tysk domstol för att inom ramen för sin yrkesverksamhet vara god man för MK under en viss tid, fram till dess att WB entledigades från uppdraget och en ny god man utsågs.

11 MK önskade inleda ett rättsligt förfarande för att få en sluträkning, och i enlighet med artikel 15 i dataskyddsförordningen, få tillgång till de personuppgifter som WB samlat in inom ramen för sitt uppdrag.

12 MK ingav därför en ansökan om rättshjälp till Amtsgericht Hannover (Distriktsdomstolen i Hannover, Tyskland), som avslog denna ansökan i den del den avsåg en begäran om rätt till tillgång enligt artikel 15 i dataskyddsförordningen, med motiveringen att en god man som utför sina uppgifter inom ramen för sin yrkesverksamhet inte utgör en ”personuppgiftsansvarig” i den mening som avses i artikel 4.7 i dataskyddsförordningen. Dessutom reglerar förordningen förhållandet mellan en registrerad och en personuppgiftsansvarig. Enligt 1902 § BGB är en i lag utsedd god man huvudmannens rättsliga företrädare. Följaktligen skulle personuppgifter tillhörande huvudmannen kunna behandlas av den gode mannen för huvudmannens räkning utan att det föreligger något ”motsatsförhållande mellan god man och registrerad”, enligt det uttryck som används i tysk rättspraxis.

13 MK överklagade avslaget på ansökan om rättshjälp till den hänskjutande domstolen.

14 Den hänskjutande domstolen hyser tvivel om huruvida en person som yrkesmässigt har utfört uppgifter som god man kan kvalificeras som ”personuppgiftsansvarig” i den mening som avses i dataskyddsförordningen.

15 Den hänskjutande domstolen vill även få klarhet i huruvida dataskyddsförordningen, mot bakgrund av artikel 2.2 c i densamma, är tillämplig i det nationella målet, eftersom WB ingår i MK:s personliga krets, dock utan att formellt ställa en tolkningsfråga i detta avseende.

16 Mot denna bakgrund beslutade Landgericht Hannover (Regionala domstolen i Hannover, Tyskland) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1) Ska en god man som utsetts enligt lag och som utövar denna verksamhet yrkesmässigt anses vara personuppgiftsansvarig i den mening som avses i artikel 4.7 i [dataskyddsförordningen]?

2) Är en sådan god man skyldig att ge tillgång till personuppgifter i enlighet med artikel 15 i dataskyddsförordningen?”

Huruvida begäran om förhandsavgörande kan tas upp till prövning

17 Enligt Europeiska kommissionen är begäran om förhandsavgörande inte i överensstämmelse med artikel 94 c i domstolens rättegångsregler, eftersom den inte innehåller en tillräckligt utförlig beskrivning av de skäl som fått den hänskjutande domstolen att undra över tolkningen av de aktuella unionsrättsliga bestämmelserna. Den hänskjutande domstolen har nöjt sig med att kritisera avgörandet av Amtsgericht Hannover (Distriktsdomstolen i Hannover), utan att ange skälen till varför den tvivlar på den domstolens tolkning av dataskyddsförordningen.

18 Det krävs att den nationella domstolen klargör den faktiska och rättsliga bakgrunden till de frågor som ställs, eller att den åtminstone förklarar de faktiska omständigheter som ligger till grund för dessa frågor, eftersom det är nödvändigt att komma fram till en tolkning av unionsrätten som är användbar för den nationella domstolen. Kraven avseende innehållet i en begäran om förhandsavgörande anges uttryckligen i artikel 94 i rättegångsreglerna, som den nationella domstolen förväntas ha kännedom om och måste iaktta ytterst noggrant inom ramen för det samarbete som har inrättats genom artikel 267 FEUF (dom av den 5 juli 2016, Ognyanov, C-614/14, EU:C:2016:514, punkterna 18 och 19 och där angiven rättspraxis).

19 I förevarande fall vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida den tolkning av bestämmelserna i dataskyddsförordningen som Amtsgericht Hannover (Distriktsdomstolen i Hannover) har gjort är korrekt, enligt vilken förordningen inte är tillämplig i det nationella målet och en tidigare god man i vart fall inte kan anses vara ”personuppgiftsansvarig” i den mening som avses i förordningen. Även om det är riktigt att den hänskjutande domstolen inte har angett skälen till att den tvivlar på denna tolkning, har den ändå på ett precist sätt redogjort för det resonemang som Amtsgericht Hannover (Distriktsdomstolen i Hannover) har fört, vilket gör det möjligt att förstå tolkningsfrågornas räckvidd.

20 Tolkningen av dessa bestämmelser är dessutom relevant för att avgöra det nationella målet, eftersom MK:s ansökan om rättshjälp syftar till att inge en ansökan med stöd av artikel 15 i dataskyddsförordningen, vars tillämpning förutsätter en tolkning av begreppet personuppgiftsansvarig i den mening som avses i artikel 4.7 i förordningen.

21 Begäran om förhandsavgörande kan följaktligen tas upp till prövning.

Prövning av tolkningsfrågorna

22 Den hänskjutande domstolen har ställt frågorna, som ska besvaras tillsammans, för att få klarhet i huruvida artikel 4.7 i dataskyddsförordningen ska tolkas på så sätt att en tidigare god man som har utövat uppdraget som god man åt en person inom ramen för sin yrkesverksamhet kan anses vara ”personuppgiftsansvarig” i den mening som avses i nämnda bestämmelse avseende de personuppgifter om denna person som den tidigare gode mannen förfogar över, och att all behandling av dessa personuppgifter måste ske i enlighet med samtliga bestämmelser i förordningen, särskilt artikel 15 i denna.

23 Det ska inledningsvis påpekas, med anledning av de tvivel som den ovannämnda domstolen har gett uttryck för beträffande tillämpligheten av dataskyddsförordningen i det nationella målet, att enligt artikel 2.2 c i denna förordning, vars tillämpningsområde klargörs i skäl 18, är förordningen inte tillämplig på behandling av personuppgifter som utförs ”av en fysisk person som ett led i en verksamhet av rent privat natur eller som har samband med hans eller hennes hushåll och därmed saknar koppling till yrkes- eller affärsmässig verksamhet.

24 Denna bestämmelse kan inte tolkas på så sätt att verksamhet som god man som en fysisk person utövar inom ramen för sin yrkesverksamhet faller utanför dataskyddsförordningens tillämpningsområde.

25 Den omständigheten, som den hänskjutande domstolen hänvisat till, att den gode man som var aktuell i det nationella målet valdes ur huvudmannens personliga krets, kan inte leda till en annan slutsats.

26 När det gäller frågan huruvida en tidigare god man som utfört sina uppgifter inom ramen för sin yrkesverksamhet ska kvalificeras som ”personuppgiftsansvarig” avseende huvudmannens personuppgifter, ska det påpekas att en god man, på grund av det uppdrag som denne tilldelats enligt nationell rätt, ska utföra olika uppgifter för huvudmannens räkning, varvid den gode mannen även fastställer ändamålen och medlen för behandlingen av huvudmannens personuppgifter, i den mening som avses i artikel 4.7 i dataskyddsförordningen.

27 Den hänskjutande domstolens tvivel beror på att i enlighet med de tyska bestämmelserna om god man är en god man juridisk företrädare för huvudmannen och agerar således för dennes räkning.

28 Såsom den hänskjutande domstolen själv har angett har MK emellertid i förevarande fall under alla omständigheter inte begärt tillgång till personuppgifter som innehas av MK:s nuvarande gode man, utan till de personuppgifter som den tidigare gode mannen, WB, fortfarande har i sin besittning trots att denne entledigats från sina uppgifter som god man.

29 Såsom kommissionen har påpekat är en tidigare god man således en utomstående person i förhållande till den person som tidigare har varit föremål för dennes godmanskap.

30 Härav följer att en tidigare god man som utövat uppdraget som god man åt en person inom ramen för sin yrkesverksamhet ska anses vara ”personuppgiftsansvarig” avseende de personuppgifter om denna person som den tidigare gode mannen fortfarande förfogar över och att denne följaktligen måste behandla dessa uppgifter i enlighet med dataskyddsförordningen, i synnerhet med iakttagande av de skyldigheter som följer av artikel 15 i förordningen, vilka eventuellt begränsas i enlighet med artikel 23 i förordningen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 januari 2024, C-33/22, Österreichische Datenschutzbehörde EU:C:2024:46, punkterna 54–56).

31 Mot bakgrund av det ovan anförda ska tolkningsfrågorna besvaras enligt följande. Artikel 4.7 dataskyddsförordningen ska tolkas på så sätt att en tidigare god man som har utövat uppdraget som god man åt en person inom ramen för sin yrkesverksamhet ska anses vara ”personuppgiftsansvarig” i den mening som avses i nämnda bestämmelse avseende de personuppgifter om denna person som den tidigare gode mannen förfogar över, och att all behandling måste ske i enlighet med samtliga bestämmelser i förordningen, särskilt artikel 15 i denna.

Rättegångskostnader

32 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (nionde avdelningen) följande:

Artikel 4.7 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning)

ska tolkas så,

att en tidigare god man som har utövat uppdraget som god man åt en person inom ramen för sin yrkesverksamhet ska anses vara ”personuppgiftsansvarig” i den mening som avses i nämnda bestämmelse avseende de personuppgifter om denna person som den tidigare gode mannen förfogar över, och att all behandling måste ske i enlighet med samtliga bestämmelser i förordningen, särskilt artikel 15 i denna.

Underskrifter